

HISSIIY HOLATLARDA MIMIK BELGILARNING AHAMIYATI. TABASSUMNING MA'NOSI

Abdurazzakova Munisa Yusufjon qizi

Farg'ona davlat universiteti 1- bosqich magistranti

Telefon: +998936469864

Email: munisa.abdurazzakova@mail.ru

<https://www.doi.org/10.5281/zenodo.7766627>

ARTICLE INFO

Received: 16th March 2023

Accepted: 23th March 2023

Online: 24th March 2023

KEY WORDS

Mimika, his-tuyg'u, yuz ifodalari, ko'zlar, qoshlar, lablar, peshona, hissiy holat, so'zlovchi, tinglovchi, xushmuomalalik, muloqot, muloqot jarayoni, muloqot ishtirokchisi, nigoh, biznes ko'rinishi, ijtimoiy ko'rinish, samimiy ko'rinish.

ABSTRACT

Mazkur maqolada mimikaning suhbat jarayonida tutgan o'rne, suhbatning har bir ishtirokchisi uchun suhbatdoshning yuz ifodalarini "tushunish" qobiliyatining muhimligi, shuningdek, uning o'zi ham qanchalik yuz ifodalariga ega ekanligini, qanchalik ifodali ekanligini bilish lozimligi haqida fikr yuritilgan. Shu bilan birga, mimika va xulq-atvorning elementi sifatida tabassumning mintaqaviy va madaniy farqlarga bog'liqligi muhokama qilingan.

Mimika yunoncha "taqlid" degan so'zdan olingan bo'lib, inson yuz mushaklarining harakatidan anglashiladigan ifodadir. Insonning kayfiyati, ya'ni g'amginlik, xafalik, qahrg'azab yoki shodlik hissiyotlari aynan yuzdagi mimika orqali namoyon bo'ladi. Mimika insonlarda tabiiy holatda yuz beradigan jarayon. Lekin hayotda shunday kasb egalari borki, ular o'z mimikalarini mashq qilish orqali rivojlantiradilar. Chunki bu ularning faoliyati bilan uzviy bog'liq. Masalan, bunday kasb egalari teatr aktyorlarini misol tariqasida keltirishimiz mumkin. Sababi mimika akyor nutqi bilan hamohang bo'lib, obraz yaratishda muhim ahamiyat kasb etadi, texnik jihatdan yaxshi ishlangan mimika sahna so'zi ma'nosini chuqur anglashga va nutqning ta'sirchanligini oshirishga yordam beradi.

Mimika bizga suhbatdoshni yaxshiroq tushunishga, u qanday his-tuyg'ularni boshdan kechirayotganini aniqlashga imkon beradi. Suhbatning har bir ishtirokchisi uchun, bir tomondan, suhbatdoshning yuz ifodalarini "deshifrlash", "tushunish" qobiliyati muhimdir. Boshqa tomondan, uning o'zi ham qanchalik yuz ifodalariga ega ekanligini bilishi, ya'ni yuz ifodasi orqali o'z nutqining ta'sirchanligiga erishishi kerak. Shuning uchun, yaxshi suhbatdosh yoki kuchli notiq bo'lish uchun yuz ifodasini o'rganish, ko'zlar, qoshlar, lablar, peshona bilan nima sodir bo'lishini bilish tavsiya etiladi.

Ko'zlar muloqotda ishtirokchilariga ko'z bilan aloqa qilishda yordam beradi. Ma'ruzachiga qarash nafaqat qiziqishni anglatadi, balki u aytayotgan narsaga e'tibor qaratishimizga yordam beradi. Suhbat davomida so'zlovchi va tinglovchi bir-biriga navbatmanavbat qaraydi, so'ngra doimiy qarash suhbatdoshning diqqatini jamlashiga to'sqinlik

qilayotganini his qilib, bir-biridan yuz o'giradi. Ma'ruzachi ham, tinglovchi ham bir-biriga 10 soniyadan ko'p bo'lmagan vaqt davomida qarab tura oladi. Noxush narsalarni muhokama qilish jarayonida, biz suhbatdoshimizga xushmuomalalik va muloqot ishtirokchisining hissiy holatini tushunish maqsadida qaramaymiz. Doimiy va niyatli qarash biz tomonimizdan shaxsiy ishlarga aralashish sifatida qabul qilinadi. Bundan tashqari, bunday qarash dushmanlik belgisi sifatida qabul qilinishi va bizga nisbatan noqulay taassurot qoldirishi mumkin. Ko'p asrlar davomida insoniyat tashqi ko'rinishning ma'nosi va uning inson xatti-harakatlariga ta'siri yuzasidan mulohaza yuritib kelgan.

Haqiqiy muloqot uchun asos faqat odam bilan yuzma-yuz suhbat qilganda o'rnatilishi mumkin. Agar biror kishi insofsiz bo'lsa yoki biror narsani yashirayotgan bo'lsa, uning ko'zlari muloqot jarayonining 1/3 qismidan kamroq vaqt davomida suhbatdoshiniki bilan to'qnashadi. Agar odamning nigohi 2/3 dan ko'proq vaqt davomida suhbatdoshining ko'zlarizga to'g'ri kelsa, bu ikki narsadan birini anglatishi mumkin: birinchi holatda, u o'zi suhbatlashayotgan shaxsni juda qiziqarli yoki jozibali deb biladi, bu holda ko'z qorachig'i kengayadi; ikkinchi holatda esa, unda suhbatdoshga nisbatan dushmanlik hislari mavjud va unga noverbal chaqiruv yuboradi, ushbu holat suhbat ishtirokchisida salbiy tug'ularni keltirib chiqaradi.

Tana tili turli xalqlar orasida farqlanganidek, inson nigohining uzunligi uning qaysi millatga mansubligiga bog'liq. Misol uchun, janubiy evropaliklarning ko'rish chastotasi yuqori bo'lib, ular o'z nigohlari orqali boshqalarni haqorat qilishlari mumkin, yaponlar esa gaplashayotganda yuzga emas, bo'yniga qarashadi. Xulosa chiqarishdan oldin har doim millatga e'tibor berish darkor. Faqat qarashlarning davomiyligi va chastotasi emas, balki nigohlar qaratilgan yuz va tananing geografik hududi, shaxsning doimiy shug'ullanadigan faoliyati ham muhimdir. Shu ma'noda inson ijtimoiy faoliyati mobaynida o'z mimikalarini boshqarishni, ulardan unumli foydalanishni bilishi va eng muhimi boshqalarning yuz ifodasini tushuna olishi zarur.

Tadbirkorlik faoliyati bilan shug'ullanadigan shaxslar uchun ishbilarmonlik muzokaralari olib borilayotganda, suhbatdoshining peshonasida uchburchak borligini tasavvur qilgan holda o'z nigohini ushbu uchburchakka qaratib, jiddiy muhit yaratishi zarur. Shunda suhbat ishtirokchilari uni boshqacha kayfiyatda ekanligini his qiladi. Agar suhbat egasining nigohi boshqa odamning ko'zidan pastga tushmasa, u muzokaralar jarayonini nigohi yordamida boshqara oladi. Bu holat biznes ko'rinishi hisoblanadi.

Agar so'zlovchining nigohi boshqa odamning darajasidan pastga tushsa, ijtimoiy muloqot muhiti yaratiladi. Tajribalar shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy muloqot paytida nigohlar insonning yuzidagi ko'zlar chizig'ida va og'iz sohasida joylashgan ramziy uchburchakka qaraydi, ushbu holda ijtimoiy ko'rinish yuzaga keladi.

Agar so'zlovchining nigohi ko'z chizig'i orqali va iyak ostidan suhbatdosh tanasining boshqa qismlariga o'tsa, bu samimiy ko'rinish sanalanadi. Bunda nigoh suhbatdoshning ko'zidan ko'krigiga, uzoq muloqot jarayonida esa ko'zidan to'g'rigacha tushadi. Shunday qilib, aytish mumkinki, erkaklar va ayollar, bu ko'rinish yordamida, insonga o'z qiziqishlarini ko'rsatadilar va agar u ham qiziqsa, u xuddi shunday qarash bilan javob beradi.

Qiziqish yoki dushmanlikni bildirish uchun yon tomondan qarash ishlatiladi. Agar ushbu qarash biroz ko'tarilgan qoshlar yoki tabassum bilan birga bo'lsa, u qiziqishni anglatadi va

ko'pincha jalb qilish uchun qo'llanadi. Agar u pastga tushgan qoshlar, o'ralgan peshona yoki og'izning pastga tushgan burchaklari bilan birga bo'lsa, bu shubhali, dushmanlik yoki tanqidiy munosabatni bildiradi.

Ko'zlarga qarash yoki qaramaslik, nigohni ushlab turish yoki ko'rish, diqqat bilan yoki g'oyibona qarash - bularning barchasi katta ahamiyatga ega bo'lishi mumkin.

Ma'ruzachi nutqining oxirida, qoida tariqasida, to'g'ridan-to'g'ri suhbatdoshning ko'ziga qaraydi, go'yo: "Men hamma narsani aytdim, endi sizning navbatingiz", degandek.

Mimika orqali fikr ifodalashda qoshlar ham alohida ahamiyatga ega. Qoshlar juda harakatchan. Biror kishi bir yoki ikkita qoshni yuqoriga va pastga ko'tarishi, ularni burun ko'prigiga olib kelishi mumkin, shu bilan birga ko'zlarini yon tomonga yuqoriga va pastga siljitadi.

Inson lablari orqaki ham turli ma'nolarni ifodalashi mumkin. Insonning qattiq siqilgan lablari o'ychanlikni, egri lablar esa shubha yoki istehzoni aks ettirishi ma'lum. Tabassum, odatda, do'stona munosabatni, ma'qullash zarurligini anglatadi. Shu bilan birga, mimika va xulq-atvorning elementi sifatida tabassum mintaqaviy va madaniy farqlarga ega: masalan, janubiy mintaqa vakillari shimoliy hududlar aholisiga qaraganda tez-tez tabassum qiladilar. Ko'tarilgan qoshlar bilan birga tabassum odatda itoat qilishga tayyorligini bildiradi. Shu bilan birga, qoshlari tushirilgan tabassum ustunlikni anglatadi. Dudoqlar tashqariga chiqishi, ochiq bo'lishi, chiqib ketishi orqali tegishli his-tuyg'ularni ifodalashi mumkin.

Deyarli barcha Evropa madaniyatlarida tabassum suhbatdoshga nisbatan moyillikning barcha turlari orasida eng muhimi hisoblanadi. Amerikaliklardan o'zlashtirilgan "tabassum qilishda davom eting" (nima bo'lishidan qat'iy nazar - tabassum) mashhur shiori Germaniyada keng e'tirof etilgan. Ammo amerikaliklar orasida tabassum har doim ham insonning haqiqiy holatini ifoda etmaydi, balki uning suhbatdoshiga bo'lgan e'tiborini va munosabatini ko'rsatadi. Umuman olganda, bu mehribonlik va tajovuzkorlikni ta'kidlaydigan xushmuomalalik qoidasi. Ammo rus madaniyatida tabassumning ma'nosi butunlay boshqacha. Odatda bu rus odamining hayotidagi ba'zi ijobiy voqealarga tabiiy munosabatini aks ettiradi. Hech qanday sababsiz tabassum qiladigan odamni boshqalar, eng yaxshi holatda, beparvo yoki zaif fikrli deb bilishadi. Rus maqolida: "Besabab kulish - ahmoqlik belgisidir", deyiladi. Eng yomoni, tabassumni provokatsion pozitsiya (erkaklar uchun) yoki taklif qiluvchi belgi (ayollar uchun) sifatida ko'rishlari mumkin, shuning uchun u tajovuzkorlik yoki boshqa nomaqbul xatti-harakatlarga olib kelishi mumkin.

Umuman olganda, samimiy tabassum yaxshi munosabatning namoyon bo'lishi va insonning ijobiy hodisalarga munosabati barcha madaniyatlarga xosdir. Shuningdek, ushbu turdagi tabassumdan tashqari, notanish odamlar bilan salomlashish usuli sifatida rasmiy tabassum va zamonaviy xizmat tamoyillaridan biri sifatida tijorat tabassumi ham mavjud. Biroq, so'nggi yillardagi sezilarli o'zgarishlar kundalik hayotga rasmiy tabassumning kiritilishiga yordam berdi. Madaniyatlararo aloqalarning keskin o'sishi asta-sekin tijorat tabassumining tarqalishiga ham olib keladi, ammo bu hamma joyda har xil tushunilishi mumkin.

Xulosa o'rnida shuni aytish joizki, muloqot jarayonida mimikaning o'rni juda muhim va bu turli mintaqalarda milliy va ijtimoiy munosabatlar ta'sirida o'ziga xos tarzda namoyon bo'ladi.

References:

1. Abdurazzakov Y.U. Use of non- standard forms and methods in a foreign lesson.- Academia: Gospodarka I Innowacje,2022.- 1003-1010 b.
2. Abdurazzakov Y.U. Organizing lecture activities effectively foreign languages.- Academia: Galaxy international interdisciplinary research journal(GIIRJ), 2022
3. Abdurazzakov Y.U. About the Problems of Language Teaching to Little Children.- Academia: International Journal of Culture and Modernity, 2022
4. Abdurazzakova, M. (2023). NOVERBAL MULOQOT VA UNING KOMMUNIKATSIYADAGI O 'RNI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3(2), 535-540.
5. Abdurazzakova, M. (2023). OG'ZAKI MULOQOT JARAYONIDA PARALINGVISTIK VOSITALAR (NEMIS TILI MISOLIDA). Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3(2), 548-555.
6. Abdurazzakov, Y., & Abdurazzakova, M. (2022). USE OF NON-STANDARD FORMS AND METHODS IN A FOREIGN LANGUAGE LESSON. Gospodarka i Innowacje., 24, 1003-1010.
- 7.
8. Mukhtorovna, Y. S. (2021). Regularly used phrasal verbs German language. ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 11(3), 673-680.
9. Yusufjonova, S. (2021). Certain linguistic peculiarities of phraseological units. Scientific Bulletin of Namangan State University, 2(2), 289-293.
10. Mukhtorovna, Y. S. (2022). Historical Development of Translation of Phraseologicalunits. International Journal of Culture and Modernity, 14, 20-29.
11. Yusufjonova, S. M. (2019). Set phrases in German language. International Journal of Student Research, (3), 80-83.
12. Юсуфжонова Шахло Мухторовна ТАРЖИМА МУАММОЛАРИНИНГ УМУМЛАШТИРИЛГАН ТАВСИФИ. МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА, 2022/7/1 94-98.
13. Shakhlokhon Mukhtorovna Yusufjonova. PHRASAL VERBS WITH "HEART" IN GERMAN AND OTHER FOREIGN LANGUAGES. NOVATEUR PUBLICATIONS JournalNX- A Multidisciplinary Peer Reviewed Journal ISSN No: 2581 - 4230 VOLUME 8, ISSUE 1, Jan. -2022, 109-117.
14. Yusufjonova Sh.M. Nemis va o`zbek tillarida frazeologik brikmalarning ma'no jihatdan birhilligi va farqi UO'K 808.3. XORAZM MA'MUN AKADEMIYASI AXBOROTNOMASI - 12/2021_366-368.
15. Yu.U.Abdurazzoqov, Effective organization of the lectures in German. Texas Journal of Multidisciplinary Studies ISSN NO: 2770-0003.
16. <https://zienjournals.com> Date of Publication: 14-12-2022. 48-51.
17. Y.U. Abdurazzakov. ЧЕТ ТИЛЛАРИДАГИ МАЪРУЗА МАШҒУЛОТЛАРИНИ САМАРАЛИ ТАШКИЛЛАШ. ORIENTAL JOURNAL OF PHILOLOGY ISSN: 2181-2802
18. Y.U. Abdurazzakov. USE OF NON-STANDARD FORMS AND METHODS IN A FOREIGN LANGUAGE LESSON. Oriental Journal of Philology. DOI: <https://doi.org/10.37547/supsci-ojp-02-03-01>. Pages: 1-7.